

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 11

УДК 373.2(063)
С-91

Рецензенти:

Лабунець В.М., доктор педагогічних наук, професор, декан педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Галаманжук Л.Л., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методик дошкільної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Редакційна колегія:

Бахмат Н.В. доктор педагогічних наук, професор;

Гудима Н.В. кандидат філологічних наук, доцент;

Мелекєсцева Н.В. кандидат філологічних наук, доцент кафедри, заступник декана з наукової роботи та міжнародних зв'язків.

*Рекомендовано до друку вченою радою
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка
(протокол № 9 від 31 жовтня 2024 р.)*

С-91 Сучасні технології початкової освіти: реалії та перспективи. Збірник наукових праць. Випуск 11. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, педагогічний факультет, кафедра теорії та методик початкової освіти; редакційна колегія: Бахмат Н.В., Гудима Н.В., Мелекєсцева Н.В. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2024. 224 с.

ISBN 978-617-8105-27-3

У збірнику наукових праць розміщено матеріали, які стали результатом науково-дослідної та пошукової діяльності науковців, викладачів, учителів і здобувачів закладів вищої освіти. Досліджено актуальні проблеми впровадження сучасних технологій в освітній процес дошкільної, початкової та вищої школи.

ISBN 978-617-8105-27-3

УДК 373.2(063)

© Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024

ЗМІСТ

Надія БІЛОУСОВА

Формування уміння розв'язувати прості математичні задачі у майбутніх вчителів початкових класів 7

Світлана БІНЬКОВСЬКА

Формування читацьких компетентностей молодших школярів засобами дільнісного підходу 9

Артур БОБРО

Особливості сучасного навчання української мови у початкових класах закладу загальної середньої освіти 14

Людмила БОРЕЦЬКА

Розвиток пізнавальних інтересів молодших школярів у процесі навчання 18

Валентина ВЕДМІДЬ

Огляд методів викладання екологічних тем: інтерактивні ігри, заняття на природі, проектна діяльність 23

Ірина ВИХОВАНЕЦЬ

Психолого-педагогічні аспекти впровадження технологій на уроках мовно-літературної освітньої галузі 26

Леся ГАВРИЛЮК

Дослідно-експериментальна діяльність учнів на уроках «Я досліджую світ» нової української школи 30

Ірина ГЕРАСИМЧУК

Особливості формування читацької компетентності здобувачів початкової освіти засобом партнерської взаємодії вчителя та батьків 36

Юлія ГЕРЦАН

Технології формування стилістичних умінь молодших школярів 41

Тетяна ГОРБАТОК

Інноваційні технології у роботі над елементами стилістики в початкових класах 45

Олена ГОРБОВА

Підтримка позитивної поведінки учнів початкових класів на уроках мовно-літературної галузі в умовах війни 52

Тетяна ГОРДІЄНКО

Екологічна освіта як засіб розвитку емоційної стійкості учнів початкових класів 56

Галина ГОРЯЧОВА, Анна СОСЮК

Особливості формування інформаційної компетентності учнів початкових класів 58

Інна ГРЕЧАНЮК, Марія ГРЕЧАНЮК

Діяльнісне сприйняття мистецтва: національно-патріотичний аспект 62

Наталія ГУДИМА

«Шість цеглинок» як один із інструментів реалізації діяльнісних методів навчання в початковій школі 65

Олена ДОВГАНЬ

Кластер як метод розвитку критичного мислення на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» 71

Антоніна КАЛІНОВСЬКА

Розвиток пошуково-дослідницької діяльності молодших школярів в умовах НУШ 77

Оксана КАЛІНОВСЬКА

Формування іншомовної соціокультурної компетентності учнів початкових класів на уроках англійської мови 82

Галина КАПТУР

Структурно-компонентний склад професійної лінгвістичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів НУШ 87

Ірина КАШУБ'ЯК

Компетентнісно орієнтовані завдання як засіб формування часових уявлень у здобувачів початкової освіти 92

Оксана КІБЗУЙ

Топ-5 SOFT SKILLS: Важливість розвитку соціальних навичок у початковій школі 96

Ольга КОВАЛЬЧУК

Метод проєктів як засіб реалізації діяльнісного підходу у початковій школі 100

Наталія КОЛОТИЛО

Інтерактивні технології в процесі розвитку мовно-мовленнєвої компетентності учнів початкових класів 104

Ульяна КОТЛІНСЬКА	
Економічна підготовка здобувачів освіти в умовах роботи технічного гуртка	111
Тетяна КРАЄВСЬКА	
Мнемотехнологія як сучасний метод навчання учнів початкової школи	116
Мар'яна КУЛЯК	
Міжпредметна інтеграція: сутність і методичні аспекти використання на уроках природничої освітньої галузі в початковій школі	124
Людмила ЛУК'ЯНИК	
Мовні аспекти риторики	129
Наталія МАЗЕПА	
Методика формування лексичної компетентності учнів початкових класів засобами народознавства	134
Олеся МАРТИНА, Юлія КІНІЩУК	
Педагогічне партнерство як ключовий компонент нової української школи	139
Наталія МЄЛЕКЄСЦЕВА	
Розвиток читацького інтересу здобувачів початкової освіти засобами цифрових технологій	145
Людмила МОСКОВЧУК, Олена ДЕМЧУК	
Характерні особливості експериментальної програми розвитку соціальних навичок молодших школярів засобами колективних форм діяльності	151
Людмила МОСКОВЧУК, Ольга ЛІВІЦЬКА	
Експериментальна програма формування громадянської компетентності молодших школярів засобами музейної педагогіки	157
Людмила МОСКОВЧУК, Ольга РАНЮК	
Формування пунктуаційної грамотності молодших школярів засобами поетапної системи вправ на уроках української мови у 3 класі	163
Тетяна ОЛИНЕЦЬ	
Рефлексія як дієвий інструмент у роботі вчителя початкових класів на уроках англійської мови	169

Анастасія ПРОХА

Особливості раннього знайомства учнів початкової школи з екологічними темами 175

Оксана РОМАНОВА

Основні чинники формування патріотичних якостей молодших школярів 178

Олена СТОЦЬКА, Майя СТОЦЬКА

Освітні технології формування медіаграмотності учнів початкових класів на уроках мовно-літературної освітньої галузі 186

Юлія СУПРУНЮК

Сучасні підходи до розвитку творчих здібностей учнів початкових класів у процесі розвивального навчання 193

Юлія СУПРУНЮК

Теоретичні основи формування творчих здібностей здобувачів освіти на уроках мовно-літературної освітньої галузі 199

Тетяна СУРЖУК, Людмила БІСОВЕЦЬКА

Інтегроване навчання української мови та розвитку мовлення в теорії і практиці початкової освіти 203

Наталія ТРЕТЯК

Інноваційні технології та методи вивчення мистецької освітньої галузі в початковій школі 210

Валентина ЧИНЧИК

Розвиток креативного мислення молодших школярів під час вивчення елементів лексикології 217

Сніжана ШУБЕР

Інтеграція математики, природничих наук і технологій у stem-освіті в початкових класах: від гри до дослідження світу 220

<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/379-2002-%D0%BF> (дата звернення: 21.10.2021).

2. Пентилюк М., Мунтян С., Окуневич Т. Сучасні підходи до навчання української мови майбутніх учителів-словесників у контексті Нової української школи. Стратегічні напрями розвитку сучасної лінгводидактики : монографія. Тернопіль : Підручники і посібники, 2021. 352 с. С. 57-76.

3. Рускуліс Л. В. Роль системно-інтеграційного підходу в процесі формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені П. Тичини. Вип. 1(21). Ч. 1. 2020. С. 120-124.

4. Семенов О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: монографія. Суми : ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2005. 404 с.

5. Симоненко Т. Методичні тенденції студіювання української мови у вищій школі. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:4LXU1L2rYW0J:https://cyberleninka.ru/article/n/multimedia-kak-didakticheskoe> (дата звернення: 13.10.2024).

Ірина КАШУБ'ЯК,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії і методики початкової освіти
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЧАСОВИХ УЯВЛЕНЬ У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Проблема формування часових уявлень у здобувачів початкової освіти завжди була важливою в контексті формування математичної компетентності молодших школярів. Підсумки загальнодержавного зовнішнього моніторингу якості початкової освіти «Стан сформованості читацької та математичної компетентностей випускників початкової школи закладів загальної середньої освіти» засвідчують, що складними для учнів виявилися завдання, спрямовані на обчислення тривалості подій, компетентісно

зорієнтовані завдання, які моделювали певну нестандартну навчально-пізнавальну чи практичну ситуацію» [3, с. 10].

Численні наукові пошуки О. Онопрієнко, Н. Листопад, С. Скворцової з проблеми компетентнісного підходу до навчання математики в початковій школі доводять, що компетентнісно орієнтовані завдання знаходяться у фокусі уваги сучасної початкової освіти. Вчені послуговуються терміном «компетентнісно зорієнтована задача», оскільки вважають, що «навчальна діяльність реалізується через систему навчальних задач. Сам термін «задача» з погляду психології розглядається як мета та спонукання до міркування, а з дидактичної – як форма втілення навчального матеріалу й засіб навчання. Результатом розв'язування навчальної задачі має бути усвідомлення суб'єктом суперечностей між відомою метою й невідомими шляхами її досягнення [2, с. 16].

Н. Листопад [1] компетентнісні задачі характеризує такими ознаками:

– нестандартна структура (обов'язкова наявність надлишкових, відсутніх або суперечливих даних в умові завдання, що призводить до об'ємного формулювання його умови);

– можливість вирішення декількома способами (різна ступінь раціональності), при цьому інші способи можуть бути невідомі учням, і їх потрібно сконструювати;

– всі завдання містять числові дані, які відповідають дійсності, наприклад, ціни на товари, маса предметів, вимірювання географічних об'єктів, споруд, спортивні досягнення тощо. Особлива увага під час укладання завдань приділяється позитивній педагогічній спрямованості їх змісту, зокрема, спрямованість на виховання патріота і громадянина (історичні події нашої країни, рекорди українських спортсменів та ін.), спрямованість на виховання моральності або на прищеплення етичних норм, спрямованість на розвиток математичного мислення та мовлення.

У процесі розробки компетентнісно орієнтованих задач з метою формування часових уявлень учнів початкових класів Н. Листопад пропонує «враховувати: 1) основні етапи роботи з величинами, які пов'язані із поступовим розширенням концентру натуральних чисел та арифметичних дій з цими числами; 2) вимоги до укладання компетентнісно орієнтованих завдань; 3) компоненти процесу формування прийомів математичної діяльності у молодших школярів (мотиваційно-ціннісний, знаннєвий, процесуально-діяльнісний, творчий)» [1, с. 65].

Успішна реалізація компетентнісно орієнтованих завдань для формування часових уявлень здобувачів початкової освіти можлива завдяки цілеспрямованій роботі і застосуванню відповідних методів навчання учнів розрізненню і правильному вживанню часових термінів, визначених програмою для кожного класу. Щоб викликати в учнів відчуття тривалості і послідовності певних подій, а також плинності часу, їх увагу слід зосереджувати на власних відчуттях під час виконання ними певних рухів і дій, на сприйнятті звуків, рухів і дій інших об'єктів в їхньому ритмі, темпі, швидкості, на сприйнятті явищ в їхньому розвитку. Це можуть бути завдання на виконання режиму дня, ведення календаря природи, запис дати в зошиті; знайомство з назвами днів тижня та їх послідовністю (відривний календар), із проміжками часу (урок і перерва); визначення часу за циферблатом годинника в межах годин в 1 класі, подальше розширення цього уміння в 2-4 класах, а також задачі на визначення тривалості події та інше.

Такі властивості часу, як плинність, незворотність варто формувати у здобувачів початкової освіти з допомогою відривного календаря під час ознайомлення з поняттям рік. Можна пропонувати дітям відчути перебіг часу через очікування якоїсь події, наприклад день народження.

Подаємо завдання, які пропонувались здобувачам освіти в рамках загальнодержавного зовнішнього моніторингу якості початкової освіти «Стан сформованості читацької та математичної компетентностей випускників початкової школи закладів загальної середньої освіти» 2021 року (рис. 1, рис. 2). У методичних рекомендаціях експертів Українського центру оцінювання якості освіти щодо формування математичної компетентності учнів на рівні початкової освіти [3] ці завдання визначено як завдання на знання співвідношень між величинами в навчально-пізнавальних і практичних ситуаціях.

Даринчина бабуся часто спілкується телефоном.
У квитанції зазначено тривалість розмов у секундах.
Запиши тривалість розмов у хвилинах і секундах.
Коли і з ким розмова тривала найдовше?

Дата	10 жовтня	11 жовтня	12 жовтня
Абонент			
Дочка	64 с	300 с	195 с
Син	100 с	202 с	71 с
Даринка	600 с	960 с	360 с

Рис. 1. Зразок компетентнісно орієнтованого завдання

Уроки в Оленчиній школі починаються о 08:30. Для проведення ранкової зустрічі щосередини клас збирається о 08:15. На дорогу від дому до школи дівчинка витрачає 8 хв. Час на інші ранкові справи Оленки наведено в таблиці.

Ранкова справа	Час у хвиликах
Пробудження та ранкова гімнастика	7
Гігієнічні процедури	15
Сніданок	10
Одягання та зачіска	14
Збирання портфеля	8

На який час Оленка має поставити будильник, щоб прийти до школи на початок ранкової зустрічі? О котрій найпізніше вона має вийти з дому, щоб прийти вчасно на перший урок у четвер?

Рис. 2. Зразок компетентнісно орієнтованого завдання

Формування часових уявлень у здобувачів початкової освіти носить поетапний характер. Роботу слід зосередити на основних властивостях часу (плинність, незворотність, об'єктивність, неможливість пришвидшити чи сповільнити), на формуванні вмінь вимірювати час, на знанні співвідношень між одиницями вимірювання часу та ін. Ефективне формування часових уявлень у молодших школярів відбувається завдяки застосуванню на уроках математики компетентнісно орієнтованих завдань.

Список використаних джерел

1. Листопад Н. П. Вивчення величин на уроках математики в початковій школі на засадах компетентнісного підходу / [Електронне видання]: методичні рекомендації. Київ : Педагогічна думка, 2020. 72 с. URL: <https://undip.org.ua/library/vyvchennia-velychn-na-urokakh-matematyky-v-pochatkoviy-shkoli-na-zasadakh-kompetentnisnoho-pidkhodu-metodychni-rekomendatsii/>
2. Онопрієнко О., Листопад Н., Скворцова С. Компетентнісний підхід до навчання математики. Київ : Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2014. 128 с.
3. Романенко Ю., Лещенко В., Шкарбан Л. Рекомендації щодо формування математичної компетентності учнів на рівні початкової освіти / за ред. О. Осадчої та Ю. Романенко. Український центр оцінювання якості освіти. Київ, 2022. 43 с. URL : https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2022/09/Metodychni_matematychna.pdf

Наукове видання

Редакційна колегія:

Бахмат Н.В.

доктор педагогічних наук, професор;

Гудима Н.В.

кандидат філологічних наук, доцент;

Мелекєсцева Н.В.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри, заступник
декана з наукової роботи та міжнародних зв'язків.

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 11

Підписано до друку 14.11.2024 р. Формат 60x84/16
Ум.друк. арк. 13,02. Зам. 145

Видавець Ковальчук О.В.

32315, Хмельницька обл., м. Кам'янець-Подільський,
вул. Васильєва, 13, корп. А, 37.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 7057 від 25.05.2020 р.